

Klåverön

(Klöverön)

Välkommen till Klåverön

Ön har omväxlande kallats Klöverön och Klåverön, efter de sprickdalar mellan bergen som i Bohuslän kallas klåvor, klovor eller klövor. De som bor på ön säger Klöverön. Klöveröns klippor, betesmarker och skogar är älskade av vandrare och dess vikar är populära bland båtfolk och badande. Fina sommardagar är det många som tar sig ett dopp vid Utkäften och fritidsbåtarna ligger tätt i viken. Från det branta och svårtillgängliga Lindeberget är utsikten storslagen.

Ingenstans är det så vackert som på Klöverön! Så säger många i Marstrands skärgård. Över Koön kommer alla som tar landvägen till Marstrand. På själva Marstrandsön finns den gamla stadskärnan och fästningen. Men det är Klöverön som bildar utsidan av Albrektsund, och som utgör fonden av berg för de internationella seglingarna mellan Södra Strandverket på marstrandssidan och fyren Grå huvud på klöverösidan.

Livfullt blandbrukarsamhälle in i nutid

Avskildheten har varit på ont och gott för Klöverön. På ont för att den innebär avfolkning, och en ojämnhet kamp för att hålla markerna öppna. På gott genom att naturen och det ålderdomliga kulturlandskapet på ett sällsynt vackert sätt kunnat bevaras.

Ön har sakta stigit upp ur havet, efter att inlandsisen dragit sig tillbaka. De äldsta boplatserna man funnit här är från äldre stenålder, ca 10000 – 4000 f.Kr. På den tiden var ön betydligt mindre än nu och strandlinjen ungefär 25 meter över dagens. Boplatserna låg alla nära vattnet. Ön var troligen bebodd också under medeltiden.

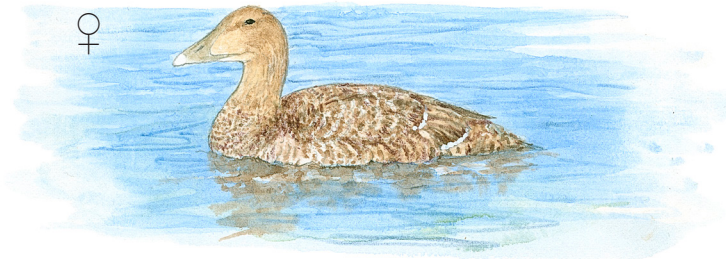
På 1580-talet ägde Marstrands borgmästare Peder Brems en gård här, Bremsegården. Alla öns gårdar har numera mangårdsbyggnader uppförda på det sätt som är typiskt för 17- och 1800-talets större boställen: i tvåvånings salsbyggnader med dubbel rumsbredd och sexdelade plan. Äldsta huset är Klåverö Nordgårds manhus. Klåverö Nordgård

kallas även Prästegården. Det äldsta bevarade torpet är Stentorpet, ett litet rött dubbelhus vid Stenen.

På Vannholmarna bodde "Vannholme-töserna", två systrar (den sista död 1918) som vid dåligt väder skötte ledfyarna på Leskär och Sillesund. De samlade också ejderdun till kuddar, och sålde dem tillsammans med sina hemvävda mattor till badgäster i Marstrand.

Ejder *Somateria mollissima*

På 1970-talet var hela Klöverön fortfarande ett livfullt och alltigenom uppodlat landskap där man kombinerade lantbruk och boskapsskötsel med sjöfågeljakt och fiske främst av torsk, ål och lax. Vete, korn, havre, foderväxter och potatis har odlats i bördig jord. Kor, kalvar, hästar, svin, får och höns har hållits i stort antal på de olika gårdarna. Här har drivits salterier och trankokerier, vadbinderi, snäckskalskvarn och varv. Klöveröböndernas försäljning av gårdarnas produkter var långt in i vår tid ett vanligt inslag på Marstrands kaj. På ön har också funnits skola under några decennier runt sekelskiftet.

På ön har också funnits skola under några decennier runt sekelskiftet. Anders Wilhelm Ekedal var lärare på Klåverön 1880-1990. Han var gift med Anna Sofia Bengtsson och de fick dottern Mildred. Richard Båysen, son till Mathilda och Calle, har berättat att undervisningen till största delen ägde rum i stora huset på Bremsegården. Antagligen fick inte alla barn plats i skolhuset som var rätt litet.

I familjen Båysens historia återspeglas det mångsidiga livet på Klöverön. Calle Båysen var en driftig lantbrukare, utbildad på Alnarp. Innan dess var han en vittberest entreprenör som bland annat grundade en kaseinfabrik i Argentina. Men han beskrivs också som öns storseglare.

Han började segla som treåring, tog som sjuttonåring emot sitt första seglingspris ur Oscar II:s hand och fortsatte kappsegla tills han var åttiosex. Hans hustru målarinnan Mathilda Båysen samlade på 1940-talet omkring sig en konstnärskoloni bestående av bland andra Sigfrid Ullman, Eda Douscha och Evald Björnberg. Än finns många av dessa klöverökonstnärers målningar av människor och natur kvar i de olika gårdarna.

Författaren Ann Rosman gav 2018 ut romanen "Porto Francos väktare" där handlingen bland annat utspelar sig på Klåverön. I boken nämns t ex Bremsegården.

Idag är odlandet på ön i stort sett inskränkt till husbehovet av kreatursfoder. Klöveröns varv finns kvar i form av en liten marina. Några av de 15 bofasta håller fortfarande boskap, mest för det öppna landskapet och naturvärdenas skull. Det naturliga färdmedlet för Klöveröborna är båten, oftast en snipa.

Nässelklocka,
Campanula
trachelium

Albrektssunds kanal

Albrektsund var knappt farbart med roddbåt på 1500-talet. År 1782 invigdes Halsekanalen, åt Koön till, men ett hundratal år senare var också den otillräcklig. Albrektsunds kanal sprängdes längs Klöverölandet på 1840-talet och fördjupades ytterligare för ångbåtstrafiken senare under samma sekel. Vid torpet Högvakten upptogs kanalavgift.

Vacker natur - ljunghed

Stora delar av ön består av hällmark och ljunghed. Ljungheden är inte sammanhängande utan som en mosaik med hällar, ljung och gräsmark. I gräsmarken kan man få syn på knägräs, stagg, jungfrulin och ängsvädd som alla gynnas av att markerna betas. Där marken är både mager och fuktig växer orkidén Jungfru Marie nycklar, granspira, klockljung eller blåtåtel. Utöver att markerna betas bränner man också ljungheden regelbundet för att naturvärdena ska finnas kvar. Utan skötsel växer sig ljungen hög och grov och markerna växer igen med buskar och träd.

Rester av skalgrusbanks finns på sina ställen och ger en speciell flora. I buskagen av slån, hagtorn, rosor och olika slags björnbär växer nässelklocka, småborre, bergmynta, backlök, äkta johannesört och gullviva. De täta snåren är viktiga för småfåglarna. Mellan berg och äng växer lövträd som ek och ask, hassel.

Strandängarna är av olika slag: Åt utsidan mest saltängsvegetation, grågrön av saltgräs. För artrikedomen är det av oskattbart värde att markerna på ön fortfarande hålls öppna och betade.

Ängsvädd,
Succisa pratensis

Fortfarande ett rikt djurliv

Är du sommartid på ön kanske en nässeljäril, påfågellöga eller makaonfjäril fladdrar förbi. De gynnas av de blomrika miljöerna.

Att landskapet är uppodlat i mindre grad än förr innebär vissa förändringar i Klöveröns djurliv, precis som på andra håll i Sverige. Mer utmärkande är dock att några av odlingslandskapets karaktärsarter fortfarande är vanliga t ex hämpling, törnsångare och törnskata. Skogen med rådjur och räv sätter också sin prägel på ön. Bland träden bjuder lövsångare, gransångare, grönsångare och svarthätta på sång. Rovfåglar som tornfalk, ormråk och duvhök kan du som besökare få syn på.

Gulspårtrivs i de halvöppna markerna och den karaktäristiska sången hörs ofta. Av gulspårtrivs fanns ett bestånd kvar här på femtio- och sextioalet – när DDT-besprutningar av utsäde gick hårt åt bestånden i övriga landet.

Orrar var förr ett vanligt inslag längs Bohuskustens betade och ljungrika öar, och de fanns även på Klåverön men är borta sedan länge.

Öns läge långt västerut gör att många fåglar rastar här på våren under sin flytt norrut, bland annat sångare och trastar. Stora flockar av koltrast, taltrast och rödvingetrast brukar då slå sig ner på öns betes- och odlingsmarker för att fylla på sitt energiförråd. Den lite ovanligare blåhaken har också visat sig på ön.

Svarthätta,
Sylvia atricapilla

Kamgräsfjäril,
Coenonympha pamphilus,
vars larver lever på olika gräs.

Strandskata,
Haematopus
ostralegus

OBS!
Stigarna är i nuläget inte
utmärkta/färgmarkerade
i terrängen.

- Dass/toalett
- Utsikt
- Gästbrygga
- Sopkärl

- Stig, röd slinga, medelsvår, 4,4 km
- Stig, gul slinga, lätt, 4,3 km
- Grusväg, lämplig för t ex barnvagn
- Naturreservat, gräns
- Öppen mark/åker
- Skog
- Vatten
- Hällmark/berg

0 200 m 1000 m

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Näselfjäril,
Aglais urticae

Vid omfattande fågelstudier gjorda på Klöverön har man observerat Sveriges första och troligtvis enda vandringstrast, en gäst som måste ha kommit från Nordamerika över Atlanten. På strandängarna häckar rödbena och större strandpipare. De bygger båda bo på marken. Rödbenan sitter gärna på en staketstolpe och håller utkik. Den skarpt tecknade svartvita strandskatan både syns och hörs utmed vattnet. Sjöfågel som ejder finns också i området. Den äter framförallt blåmusslor.

På småöarna söder om Klöverön finns den fridlysta strandpaddan men även vanlig padda finns i området.

Vanlig padda,
Bufo bufo

Klockljungen, *Erica tetralix*, växer i ljunghedens fuktiga delar. Historiskt har människor bränt ljunghedar för att skapa bete till boskapen. Förr gick djuren fritt på dessa så kallade utmarker och betade.

Livet i havet

Inom naturreservatet finns en stor variation av olika marina miljöer som bildas när de djupare ler- och sandsluttningarna bryts upp av uppstickande bergbottnar. Det kuperade undervattenslandskapet skapar goda förutsättningar för många växter och djur.

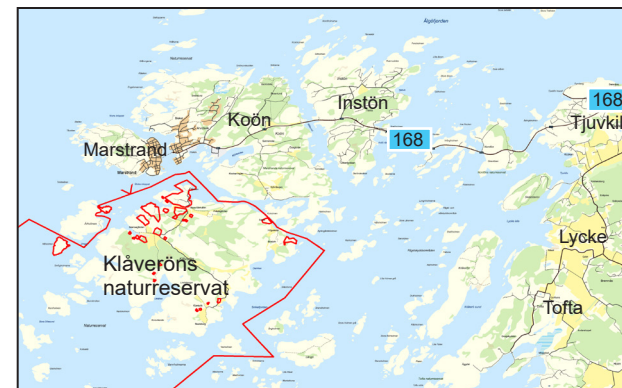
På de vågexponerade bergbottnarna finns en hög artrikedom och på flera ställen bildar stora brunalgsarter som sockertare eller ektång (*Halidrys siliquosa*), frodiga bälten. Grundare lever även den lilla korallalgen (*Corallina officinalis*) i bitvis täta bestånd. Fastsittande på berget lever också en rad ryggradslösa djurarter så som mossdjuret *Flustra foliacea* och läderkorallen dödmanshand (*Alcyonium digitatum*). Båda arterna trivs i områden med starkare strömmar där de lätt kan fånga plankton ur vattnet.

Områdets grunda bottnar består framför allt av lera, sand och grus. På flera ställen förekommer mindre ålgräsängar. Dessa livsmiljöer skapar förutsättningar för många andra arter och bidrar till en ökad biologisk mångfald på de grunda mjukbottnarna.

De allra grundaste delarna utgör uppväxtområden för flera arter av kräftdjur och fisk t ex rödspätta. Även vuxen plattfisk använder grundområdena för att söka föda. Den i särklass största delen av de djur som förekommer i dessa områden lever nergrävda i sedimentet exempelvis olika arter av havsborstmaskar och musslor.

Hjärtmussla,
Cerastoderma edule

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Hitta hit

Klåverön ligger söder om Marstrand och Koön. Från E6 tar man vid Kungälv väg 168 väster ut mot Marstrand. Till Klåverön får man ta sig med taxibåt eller egen båt. En gästbrygga finns i hamnen vid Stenen på Klåveröns norra sida.

Klåveröns naturreservat bildades 1966. Det är 2266 hektar stort varav 1555 hektar är vatten. Naturreservatet förvaltas av Västkoststiftelsen.

Västkoststiftelsen
Naturvård & Friluftsliv

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Naturreservatet ingår i
EU:s ekologiska nätverk
av skyddade områden,
Natura 2000.

I samarbete med
Västra Götalandsregionen

Text: Titti Hasselrot, Anders Olsson och Catharina Larsson
Illustrationer: Kerstin Hagstrand-Velicu
Produktion: Västkoststiftelsen, uppdaterad 2023